

Огляд законодавчих змін

Щодо внутрішнього переміщення, підготовлений УВКБ ООН | Січень-лютий 2024

Прийняте законодавство

- [Тимчасове житло для ВПО](#)
- [Оновлення в процедурі компенсації](#)
- [Центри життєстійкості](#)
- [Допомога на проживання ВПО та інші соціальні виплати](#)

- [План пріоритетних дій Уряду на 2024 рік](#)
- [Тимчасове посвідчення громадянина України](#)

Законопроект

- [Законопроект про громадянство](#)

Прийняте законодавство

[Тимчасове житло для ВПО](#)

9 січня 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №7](#), якою вніс зміни до регулювання фондів тимчасового житла для ВПО. Відповідно до чинної редакції, тимчасове житло не надається якщо ВПО або хтось з членів родини мають у власності житлове приміщення, площа якого перевищує 13,65 квадратних метрів на одну особу, окрім житла, що розташоване на територіях, віднесених до [Переліку](#). Постановою також передбачено, що відсутність фонду тимчасового житла не може бути єдиною підставою для відмови в реєстрації заявника на чергу на отримання тимчасового житла, що має на меті висвітлення масштабів потреб у тимчасовому житлі для ВПО.

Крім того, новий порядок гарантує, що переміщені ради або військові адміністрації можуть створювати фонди тимчасового житла та виділяти його для потреб ВПО навіть за межами своєї територіальної юрисдикції (якщо таке житло було створено за кошти переміщених рад). Водночас ВПО, які походять із громади, звідки рада/адміністрація була переміщена, можуть отримати пріоритет в отриманні тимчасового житла.

[Оновлення в процедурі компенсації](#)

16 січня 2024 року Кабінет Міністрів України ухвалив [Постанову №39](#), якою вніс зміни до процедури компенсації, зокрема порядку надання компенсації за зруйноване житло. Постанова тепер визначає максимальну площу, за яку можливо отримати компенсацію: 150 квадратних метрів для квартир і 200 квадратних метрів для приватних будинків. Будь-яка площа, що перевищує такі ліміти також буде задокументована в Реєстрі пошкодженого та знищеного майна, хоча відповідно до чинного регулювання і не буде компенсована. Це документування може бути використано в подальшому, коли з'являться нові компенсаційні механізми чи інші інструменти репарацій.

За зруйнований приватний будинок грошова компенсація надаватиметься двома платежами: 50% компенсації виплачується після ухвалення рішення про компенсацію, а інші 50% виплачується після звернення отримувача компенсації до комісії із інформацією про завершення

проміжних будівельних робіт та їх верифікації. Постанова також визначає особливості процесу верифікації та вносить зміни до технічних аспектів розрахунку компенсації.

Постановою впорядковано порядок припинення права власності на зруйноване житло внаслідок його знищення. Тепер власники можуть припинити право власності на підставі витягу з Реєстру пошкодженого чи знищеного майна, який можна отримати в місцевій раді або у нотаріуса. Змінений порядок вдосконалює і прискорює реалізацію механізму компенсації через житлові сертифікати. Після резервування коштів для таких сертифікатів заявники мають 30-денний строк для припинення права власності на знищене майно та укладання договору купівлі-продажу.

Законом №3588-IX, прийнятим Верховною Радою 22 лютого 2024 року, встановлено можливість використання житлових сертифікатів для фінансування іпотеки, у тому числі пільгової іпотеки за програмою «ЄОселя».

Центри життєстійкості

23 січня 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №83](#) щодо діяльності центрів життєстійкості. Ці центри були створені у рамках пілотного проєкту Мінсоцполітики у жовтні 2023 року¹ як місце надання комплексної соціальної послуги. Об'єднуючи надавачів різних соціальних послуг вони слугуватимуть початковим пунктом звернення для тих, хто шукає допомогу, а також спрощуватимуть доступ до ресурсів та будуть економити час як мешканців, так і спеціалістів. Важливо, що це також передбачає організацію простору, де спеціалісти можуть надавати свої послуги.

У цій Постанові робиться більший акцент на технічних вимогах, зокрема на визначенні органу управління, яким має бути або місцева рада, або, якщо такої немає, військова адміністрація. На цей орган покладено завдання управління центрами, інформування місцевих жителів про їхню діяльність та забезпечення дотримання технічних стандартів. Ці стандарти включають дотримання протипожежних та санітарних норм, доступність та інклюзивність центрів для осіб з інвалідністю чи обмеженою мобільністю. Крім того, Постанова вимагає наявності достатньої кількості кімнат і простору для спеціалістів і відвідувачів, щоб ефективно задовольнити потреби як персоналу, так і осіб, які звертаються за допомогою.

Водночас Міністерству соціальної політики та Національній Сервісній Службі доручено надавати місцевим радам методичну підтримку та супроводжувати роботу центрів життєстійкості.

Допомога на проживання ВПО та інші соціальні виплати

26 січня 2024 року Кабінет Міністрів України ухвалив [Постанову №94](#) про внесення змін до положення про соціальні виплати, зокрема про виплату допомоги на проживання для ВПО.² 1 березня 2024 року розпочався новий етап змін нормативного регулювання виплат, за яким (i) певні групи ВПО були виключені з можливості продовжувати отримувати виплати для ВПО та (ii) розділили ВПО, які мають право на продовження виплат, на дві групи: тих, кому надано автоматичне продовження виплати на наступні шість місяців і тих, кому потрібно повторно подати заяву на продовження допомоги.

Зважаючи на зменшення кількості ВПО, які мають право на отримання виплат допомоги на проживання, Уряд вніс зміни до Постанови №250 від 24.02.2003 «Про допомогу малозабезпеченим сім'ям», відповідно до якої переселенці, що відповідають критеріям Постанови зможуть отримувати передбачені нею виплати.

¹Будь ласка, читайте більше в [оновлення законодавства за жовтень](#).

²Докладніше читайте у [Тематичному оновлення законодавства щодо змін у виплатах допомоги ВПО \(січень 2024\)](#).

Також Постановою № 94 внесено зміни до Постанови № 250 від 13.03.2019 «Про допомогу багатодітним сім'ям» додавши до переліку осіб, які мають право на таку допомогу, сімей біженців та осіб, які отримали додатковий захист в Україні та мають трьох і більше дітей.

[План пріоритетних дій Уряду на 2024 рік](#)

16 лютого 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №137-р](#), якою запровадив План пріоритетних дій Уряду на 2024 рік. У документі наведено перелік пріоритетних сфер із детальним визначенням заходів, які необхідно здійснити, відповідальних органів, термінів виконання та показників для оцінки успіху та очікуваних результатів.

Серед цих пріоритетів варто виокремити напрям європейської інтеграції, який включає перелік ініціатив, спрямованих на ефективну інтеграцію та імплементацію стандартів ЄС в українське правове поле, а також зусилля щодо спільних кордонів, координації та співпраці. Найголовнішою метою є приєднання України до Європейського Союзу.

Пріоритетний напрямок «Український щит» зосереджений насамперед на обороні та військовій сфері, а також має піднапрямок, присвячений гуманітарному розмінуванню. Цей піднапрямок охоплює оцінку площі замінованих територій та створення їхнього реєстру, визначення пріоритетності зусиль з розмінування, розробку і удосконалення відповідної законодавчої бази, виробництво та сертифікацію обладнання для розмінування та підсилення потенціалу Державної служби з надзвичайних ситуацій.

Ще один важливий напрямок – відновлення зруйнованої інфраструктури. Це передбачає проведення третього етапу оцінки збитків та потреб на відновлення за методологією швидкої оцінки шкоди та потреб (RDNA3), яка проводиться спільно зі Світовим банком, ООН та Європейською комісією. Цей пріоритет поширюється на вдосконалення законодавчої бази щодо процедур компенсації, розширення функціоналу Реєстру пошкодженого та знищеного майна та внесення змін до законодавчих актів щодо житлової політики та інфраструктурних проєктів. Головним відповідальним державним органом за більшість заходів у цій сфері визначено Міністерство інфраструктури України.

Пріоритетний напрямок «Соціальний перехід» включає різноманітні ініціативи, спрямовані на реалізацію нових стратегій захисту найбільш уразливих груп, зокрема дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, людей з інвалідністю та обмеженою мобільністю, людей похилого віку в геріатричних закладах. Основні напрямки діяльності включають підтримку евакуації з зон конфлікту, надання допомоги евакуйованим особам і тим, хто перебуває на нещодавно звільнених територіях, сприяння працевлаштуванню для ВПО та тих, хто повернувся, і забезпечення реалізації їхніх прав на житло, включаючи постійну підтримку програми «Прихисток» і цивільних полонених.

Серед інших важливих пріоритетних сфер – економіка, цифровізація, верховенство права, санкційна політика, енергетика, децентралізація, наука і технології, медицина та охорона здоров'я, консолідація українського суспільства та захист навколишнього середовища.

[Тимчасове посвідчення громадянина України](#)

23 лютого 2024 року Кабінет Міністрів України ухвалив [Постанову №194](#), про оформлення тимчасових посвідчень громадянам України, які проживають на територіях, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих територіях.

Враховуючи неможливість осіб звернутись до Державної міграційної служби самостійно, процедура дозволяє подання заяви законними представниками³, родичами або Міністерством реінтеграції. Посвідчення можуть отримати громадяни України, які проживають на окупованих територіях чи в зонах бойових дій, які (i) втратили паспорт, але інформація про яких є в базах ДМС, або (ii) діти віком до 18 років.

Для отримання тимчасового посвідчення, заявники повинні надати:

- Заяву з інформацією про особу, на яку оформлюється посвідчення, включно з ПІБ, унікальним номером запису в Єдиному державному демографічному реєстрі, реквізитами втраченого паспорта тощо.
- Для дітей: документ, що підтверджує реєстрацію народження, яким може бути свідоцтво про народження або його нотаріально засвідчена копія, свідоцтво про народження, отримане за кордоном, витяг з Державного реєстру актів цивільного стану або його електронна версія. Для дітей також потрібна фотографія розміром 10x15 см.
- Документи, що підтверджують право заявника подати заяву від імені фізичної особи, наприклад документи, що підтверджують родинні зв'язки чи законне представництво. У разі відсутності таких документів представники Державної міграційної служби можуть перевірити цю інформацію через свої бази даних.
- Коли Міністерство реінтеграції звертається від імені особи, воно подає офіційне звернення, яка містить повне ім'я особи, унікальний демографічний реєстраційний номер та реквізити втраченого паспорта.

Тимчасове посвідчення не може бути використано для оформлення паспорта громадянина України за кордоном; особи все одно повинні приїхати в Україну для отримання паспорта. Тимчасові документи, що посвідчують особу, дійсні протягом 3 місяців і повинні бути видані протягом 15 днів з моменту подання заяви.

Індексація пенсії

23 лютого 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв [Постанову №185](#) щодо проведення індексації⁴ пенсійних виплат⁵ для посилення захисту найбільш уразливих верств населення. Підвищення пенсії в результаті цих перерахунків не може бути меншим за 100 гривень і більшим за 1500 гривень до щомісячної виплати пенсії. До пенсій, які не підлягають індексації, відповідно до Постанови, призначається щомісячна доплата в розмірі 100 грн.

Крім того, Постанова встановлює мінімальну пенсію для певних категорій пенсіонерів залежно від віку та стажу роботи і сплати внесків до Пенсійного фонду.⁶ Мінімальна гарантована сума становить 2725 грн для пенсіонерів, у яких стаж роботи і внески до Пенсійного фонду є недостатніми.

Законопроект

Законопроект про громадянство

³Перелік родичів, які мають право подати заяву, наведено в Постанові.

⁴Індексація — законодавчо визначений механізм підвищення грошових доходів населення, який дає змогу частково або повністю компенсувати зростання цін на споживчі товари та послуги. Коефіцієнт індексації на цей період – 1,0796.

⁵Індексація поширюється на пенсії, призначені до 31 грудня 2023 року включно.

⁶У багатьох випадках жінки мають право на пенсію за наявності на 5 років меншого трудового стажу порівняно з чоловіками того ж віку.

22 січня 2024 року у Верховній Раді зареєстрували [Законопроект №10425](#), який передбачає внесення змін до Закону про громадянство та зміну міграційної політики. Хоча цей законопроект є кроком до оптимізації цієї політики, деякі положення викликають занепокоєння, оскільки він розширює перелік підстав для втрати українського громадянства та звужує перелік осіб, які мають право на громадянство.

Зокрема, у законопроекті йдеться про те, що особа втрачає громадянство України у разі добровільного набуття громадянства Російської Федерації. Він визначає «добровільне набуття» громадянства як будь-яке набуття громадянства через прохання або клопотання про набуття громадянства іншої держави. Також зазначається, що примусове автоматичне набуття громадянства РФ українцями, які проживають на окупованій території, не визнається і не є підставою для втрати громадянства України. Хоча проект закону і робить виключення для тих, хто автоматично отримав російське громадянство, єдиний випадок, на який це виключення може практично застосовуватись, це паспортизація жителів Криму після окупації 2014 року. Як задокументовано УВКПЛ⁷, багато людей на окупованій території отримали російське громадянство внаслідок загальної атмосфери страху, примусу з боку окупаційної влади чи їхніх роботодавців та фінансового тиску. Нинішній законопроект не враховує ширших умов, за яких мешканці окупованих територій отримували російський паспорт, і покладає тягар доведення примусового чи вимушеного характеру нав'язування громадянства особі, а тому може призвести до несправедливого позбавлення їх українського громадянства.

Іншим аспектом законопроекту, який викликає занепокоєння, є відмова у громадянстві особам, які вважаються національною загрозою, однак ні цей законопроект, ні чинне українське законодавство не пропонують чітких визначень чи критеріїв застосування. Цей брак чіткості в чинній законодавчій базі створює ризик неконтрольованого застосування, підриваючи правову визначеність.

Статті про набуття громадянства виключають⁸ дітей, народжених від шукачів притулку в Україні, навіть якщо вони перебувають на законних підставах та маючи довідку про звернення за захистом в Україні. Те саме виключення стосується дітей, народжених особами, яким в Україні надано додатковий захист, що підтверджується відповідними документами. Обидва документи підтверджують законне перебування, але не еквівалентні дозволу на постійне проживання. Водночас право на громадянство пов'язане з наявністю у батьків посвідки на проживання, а не з їх законним статусом перебування. Це суперечить не лише Конституції України⁹, а й може суперечити міжнародним зобов'язанням України щодо викорінення безгромадянства.¹⁰

[ЦОМІСЯЧНІ ОНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА | ОГЛЯД ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН](#)

КОНТАКТИ

ЕЛЕКТРОННА ПОШТА: UKRKI@UNHCR.ORG, ТЕЛ.: +38 044 288-9710

ПОСИЛАННЯ

УВКБ ООН в Україні: www.unhcr.org.ua/en - Twitter: www.twitter.com/UNHCRUkraine

Facebook: www.facebook.com/UNHCRKyiv - Instagram: www.instagram.com/unhcr_ukraine

⁷ <https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/human-rights-situation-during-russian-occupation-territory-ukraine-and>

⁸ Раніше право дитини на громадянство прив'язувалося до правового статусу перебування батьків. Проте нинішній проект пропонує надавати громадянство дітям, народженим від іноземців, які мають дозвіл на постійне проживання. Законодавча база України не ототожнює законне перебування з дозволом на тимчасове або постійне проживання, і запропоноване формулювання в проекті Закону про громадянство, таким чином, позбавляє права, яке раніше існувало згідно із законом.

⁹ Статтею 22 Конституції України встановлено, що при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних забороняється звуження обсягу чи змісту існуючих прав і свобод.

¹⁰ Стаття 1 Конвенції про скорочення безгромадянства 1961 року зобов'язує держави-підписанти надавати громадянство особі, народженій на її території, яка в іншому випадку була б особою без громадянства.